

ՍԵՆԱՏՈՐ ՌՈՐԵՐՏ ԴՈԼԸ ՄԱՅՐ ԱԹՈՒՌԻՄ

1989 թվականի օգոստոսի 23-ին և 24-ին պաշտոնական այցով Հայաստանում էր գտնվում ԱՄՆ-ի սենատի գործունյա և հեղինակավոր անդամներից սենատոր Ռորերտ Դոլը: Նա բարձր մակարդակի հանդիպումներ ունեցավ Հայաստանի Հանրապետության ղեկավարության հետ՝ քննելու աղետի հետևանքները, վերականգնման ընթացքը և մանավանդ իրականացվելիք ծրագրերում ԱՄՆ-ի մասնակցության հարցը:

Օգոստոսի 24-ին սենատոր Ռորերտ Դոլը այցելեց Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածին, ամձամբ Ամենայն Հայոց Վեհափառ Հայրապետին՝ Նորին Սրբությանը հանձնելու ԱՄՆ-ի նախագահ տիար Զորջ Բուշի հետեյալ նամակը.

ՆՈՐԻՆ ՍՐԲՈՒԹՅՈՒՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ՎԱԶԳԵՆ Ա
ԳԵՐԱԳՈՒՅՆ ՊԱՏՐԻԱՐԺ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ

Հայաստան, Ս. Էջմիածին

Ձերդ Սրբություն,

Հանույ՜ով է, որ Ձեզ ներկայացնում եմ սենատոր Ռորերտ Դոլին՝ Ամերիկայի Միացյալ Նահանգների Սենատի փոխամասնության ղեկավարին և իր տիկնոջը՝ էլիզաբեթին, որը Աշխատանքի և Նախաժամանակների հարցերի վարչության ղեկավարն է: ԱՄՆ-ի արտաքին գաղափարականությունը զարգացնելու և կիրառելու գործում մեծապես հիմնվում եմ սենատոր Դոլի վրա: Նախաժամանակների տիկին Դոլը իմ գրասենյակի գնահատված անդամներից է և մասնագետ աշխատանքային բոլոր հարցերում:

Դուք անկասկած արդեն գիտեք սենատոր Դոլի կատարած աշխատանքի մասին՝ ի պաշտպանություն աշխարհով մեկ մարդկային իրավունքների: Նա հատուկ հետաքրքրություն է ցուցաբերել հայ ժողովրդի պատմական և ժա-

մանակից խնդիրների նկատմամբ: Իր ղեկավարությունը վնասակար էր Հայաստանի երկրաշարժի սգնության ամերիկյան աշակցությունը կազմակերպելու գործում:

Մեծապես ուրախ եմ, որ 'Իոլ ամուսինները այս նախապահություններ հանձն են առնում: Ձեր առջև կանգնած հարցերի հետ նրանց անմիջական ծանոթությունը պիտի սատարի՝ ուղղություն տալու ԱՄՆ-ի էնգրեսին և ինձ խորհուրդ հայթայթելու գործում: Հուսով եմ, որ 'Իոլ նրանց լրիվ պիտի ծանոթացնեմ Ձեզ հուզող խնդիրներին և ձեր ժողովրդի ձգտումներին՝ բարեփոխության բարեպատեն այս ժամանակներում: Նրանք անձնապես և բաղափառաբան շատ մոտիկ են ինձ, և ես խնդրել եմ նրանց, որ վերադառնալիս ինձ զեկուցեն իրենց անձնական կարծիքները՝ իրավիճակի մասին: Անկեղծորեն՝

ՋՈՐՋ ԲՈՒՇ

Վաշինգտոն, Մայիսի 10-ին,
16 օգոստոս 1989 թ.

Վեհափառ Հայրապետը շքեղ ընդունարանում ընդունեց պրն. սենատորին և նրա շքախմբին: Նորին Սրբությունը բարի գալուստ մաղթելով մեծարգո սենատորին՝ ասաց.

ՎԵՀԱՓԱՌ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻ ԲԱՐԻԳԱԼՍՏՅԱՆ ԽՈՍՔԸ ԱՄԵՐԻԿՅԱՆ ՍԵՆԱՏՈՐ ՌՈԲԵՐՏ ԴՈՒԼԻՆ

Ես այս պահուն շատ հուզված եմ: Իմ խորին գոհունակությունն եմ հայտնում, որ հարգալից սենատոր Դոլ, իր նախարարների տիկինը և իր շքախումբը այցելության են գալիս Խորհրդային Հայաստան և հիմա՝ Սուրբ Էջմիածին: Բարի գալուստ եմ մաղթում: Իմ առաջին զգացումն է և մտածումը շնորհակալություն հայտնել Ամերիկային, որ այնքան տաք սրտով, ջերմությամբ վերաբերվեց Հայաստանին այս երկրաշարժի աղետի առիթով: Ես այդ զգացի ինքս անձամբ, երբ անցյալ փետրվարին գտնվեցի Նյու Յորքում մահ մեր այցելության առիթով պրեզիդենտ Բուշի մոտ: Հետո այն հուզիչ պահին, երբ օդակայան զնացի՞նք, թուր Հայաստանից վերադառնալիս երեսններ բերվեցին և այնտեղ ներկա էր մահ պրեզիդենտ Բուշի տիկինը: Եվս բազում արտահայտություններ՝ ցավակցության և օգնության, որոնք գալիս են Միացյալ Նահանգներից: Վստահ եմ, որ նույն զգացումներով դուք եկած եք այսօր: Գոհություն և շնորհակալություն: Աստված օրհնե Ամերիկան, որպեսզի ընդհանրապես աշխարհում կայուն հաստատվի խաղաղությունը և ժողովուրդների բարեկամությունը: Այստեղ դուք գտնվում եք Սուրբ Էջմիածնում պատմական կենտրոնը հայ քրիստոնյա ժողովրդի: Ինչպես գիտեք, հայ ժողովուրդը առաջիններից եղավ, որ իր սիրտը բացեց Քրիստոսի Ավետարանին և պաշտոնապես քրիստոնեական կրոնը պետականորեն ընդունեց 801 թվականին: Այն ժամանակ Հայաստանը շատ ավելի մեծ էր, պատմական Հայաստանը: Այսօրվա խորհրդային Հայաստանը պատմական Հայաստանի մեկ ութերորդ կամ մեկ իններորդ մասն է: Բայց մեր ճակատագիրը այդպես եղավ պատմության ընթացքին. աղապես

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ՎԵՀԱՓԱՌ ՀԱՅՐԱՊԵՏԸ ՍԵՆԱՏՈՐ ՌՈԲԵՐՏ ԴՈՒԼԻ ՀԵՏ

(24 օգոստոսի 1989 թ.)

ՄԱՍԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ՎԵՀԱՓԱՌ ՀԱՅՐԱՊԵՏԸ ՍԵՆԱՏՈՐ ՌՈԲԵՐՏ ԴՈՒԼԻ ԵՎ ՆՐԱ
ԾԳԱԽՄԲԻ ԱՆԴԱՄՆԵՐԻ ՀԵՏ

(24 օգոստոսի 1989 թ.)

եթե քիչ-շատ բնականոն կյանք ունենար հայ ժողովուրդը իր պատմական հողամասի վրա, այսօր պիտի լինե՞ր 40 կամ գուցե 50 միլիոնանոց մի ժողովուրդ մեծ մի երկրի մեջ: Մեր ճակատագիրը այդպես եղավ, հետևաբար մեր պարտականությունն է պահպանել ազգը կենդանի այս փոքրիկ հողամասի վրա, որ կոչվում է այսօր Խորհրդային Հայաստան, ուր ապրում են շուրջ երեք և կես միլիոն հայեր: Խորհրդային միությանն այլ հանրապետությունների մեջ կան ավելի քան մեկ և կես միլիոն հայեր, իսկ արտասահմանում շուրջ երկու միլիոն. եթե չեմ սխալվում շուրջ ութ հարյուր հազար Հյուսիսային Ամերիկայում և Կանադայում, ուրեմն ընդամենը շուրջ յոթ միլիոն ժողովուրդ ենք: Եվ հպարտ ենք պահպանելով մեր քրիստոնեական հավատքը: Անցյալում դժվար պայմանների մեջ գտնվելուց հետո այսօր մենք շատ ավելի նպաստավոր պայմանների մեջ կազմակերպում ենք մեր կրոնական կյանքը Հայաստանում: Վերջին ամիսներին մենք մեր 10—15 եկեղեցիներ բացեցինք և՛ Հայաստանի մեջ, և՛ Ղարաբաղում, և՛ Ռուսաստանում: Ծրագրած ենք մոտ ամիսներին ևս շուրջ 15 վանքեր և եկեղեցիներ բացել: Անշուշտ մեր կրոնական կապերը, հարաբերությունները շատ սերտ են արտասահմանի մեր հայկական եկեղեցիների հետ: Արտասահմանի հայկական եկեղեցիները կազմակերպված են իրենց տեղական օրենքների և կանոնադրությունների համաձայն: Այսպես. օրինակի համար արտասահմանի եկեղեցիների հոգևորականները կամ եպիսկոպոսները կենտրոնից չեն մշակվում, այլ ընտրվում են տեղի հավատացյալների կողմից. Կաթողիկոսը այստեղից իր օրհնությունն է տալիս, սա մեր ավանդական սիստեմն է՝ դեմոկրատական: Եվ փառք Աստուծո, նաև մեր խորհրդային պետական իշխանությանց բարյացակամությամբ, մենք հետզհետե ավելի ամուր հիմքերի վրա ենք դնում և զարգացնում կրոնական կյանքը Հայաստանում: Պետք է ասեմ, որ մեր ժողովուրդը հետզհետե ավելի խանդավառությամբ է դիմում դեպի եկեղեցի: Եվ մի քիչ գուցե շատ բացատրելի չլինի, բայց այս երկրաշարժից հետո մեր ժողովրդի կրոնական զգացումը ավելի գորացավ: Եկեղեցուն դիմում են իբրև հույսի և մխիթարության աղբյուր: Մեր եկեղեցին շատ սերտ հարաբերությունների մեջ է նաև մյուս քույր քրիստոնյա եկեղեցիների հետ. օրթոդոքս եկեղեցու, կաթոլիկ եկեղեցու, բողոքական եկեղեցու, անգլիկան և այլն: Մեր եկեղեցին անդամ է եկեղեցիների Համաշխարհային Խորհրդի և իր ակտիվ մասնակցությունն է բերում էկումենիկ շարժմանը: Ահա մի քանի խոսքով պատկերը մեր այսօրվա կյանքի: Կրկին բարի գալուստ ենք մաղթում: Եվ Աստուծո օրհնությունը Ձեզ և Ձեր ընտանիքին:

Պատասխան խոսք ասաց պրն. սենատորը՝ շնորհակալություն հայտնելով իրեն ընծայված այս մեծ պատվի համար, և արտահայտեց Միացյալ Նահանգների կառավարության և ժողովրդի հաստատակամությունը՝ հետ այսու ևս օգնելու հայ ժողովրդին՝ բուժելու սարսափելի աղետի վերքերը:

Ապա պրն. սենատորին ուղեկցող՝ նախագահ Ջ. Բուշի աշխատանքի գրասենյակի քարտուղար տիկին Էլիզաբեթ Դոլը հուշագրության մատյանում արձանագրեց.

Ձերդ Սրբություն, խորապես երախտապարտ ենք Ձեզ այցելելու պատեհության համար, մի մարդու, որու հանդեպ տածում ենք մեծագույն հարգանք և հիացում: Դա իսկական առանձնաշնորհ է մեզ՝ հավատակից քրիստոնյաներիս համար, այցելելու այս հնագույն Տանաբը:

Սրտաբուխ շնորհակալությամբ՝

ԷԼԻԶԱԲԵԹ ԴՈՒ
ԲՈՒՐ (ՌՈՒՐԵՐՏ) ԴՈՒ

Հյուրերը մեկնեցին՝ ամերիկյան ժողովրդին տանելով Ամենայն Հայոց Հայրապետի օրհնություններն ու քարեմաղթությունները:

Ամերիկայի Միացյալ Նահանգներ վերադարձից հետո սեմատոր Ռոբերտ Դոլը իր տիկկնոջ հետ Վեհափառ Հայրապետին հղեցին հետևյալ շնորհակալական նամակը:

ՆՈՐԻՆ ՍՐԲՈՒԹՅՈՒՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ՎԱԶԳԵՆ Ա.
ԳԵՐԱԳՈՒՅՆ ՊԱՏՐԻԱՐԺ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ

Հայաստան, Ս. Էջմիածին

Ձերդ Սրբություն,

Մենք անկեղծորեն գնահատեցինք Ձեր հոծարակամությունը ընդունելու մեզ և տրամադրելու Ձեր այնքան քանկ ժամանակից՝ Հայաստան վերջերս մեր կատարած այցելության ընթացքին:

Բոլոր հայցելուների նման, մենք տխրեցինք հայ ժողովրդի կրած անավար հաղեռի՝ նամար: Սակայն, միևնույն ժամանակ, մենք ոգեշնչվեցինք նրանց քաջությամբ և վճռականությամբ՝ քաղաքացիներ և վերականգնելու իրենց անձնական և հասարակական կյանքը:

Ձեր հույսի և հավատքի խոսքերը հուզեցին քույրիս, և մենք կիսում ենք Ձեզ հետ այն հույսը, որ համեն տեղից բարի կամքի տեր ժողովուրդներ պիտի շարունակեն հոգալ հայ ժողովրդի կարիքները՝ ըմբռնողությամբ և առատաձեռնությամբ: Իհարկե մենք ուխտել ենք անել այն ամենը, ինչ կարող ենք, որպեսզի վկայենք, թե՛ մեր երկիրը և ժողովուրդը շարունակում են օգնել՝ հոգ տանելու աղետյալներին և նպաստելու վերականգնման ջանքերին:

Մեկ անգամ ևս, Ձերդ Սրբություն, մեր շնորհակալություններն ու գնահատանքը Ձեր ջերմ հյուրընկալության համար և այն պատեհության համար, որ Դուք ընծայեցիք մեզ՝ այցելելու Ս. Էջմիածին:

Անկեղծորեն Ձեր՝

ՌՈՒՐԵՐՏ ԴՈՒ

ԷԼԻԶԱԲԵԹ ԴՈՒ

Վաշինգտոն,

28 օգոստոսի 1989 թ.